

dr hab. Paulina Rojek-Adamek
Instytut Filozofii i Socjologii
Uniwersytetu Pedagogicznego
im. KEN w Krakowie

Kraków, 30 listopada 2020r.

Opinia dotycząca dorobku naukowego dr Arkadiusza Kołodzieja, ze szczególnym uwzględnieniem monografii *Marynarze floty transportowej w świetle studiów nad strukturą społeczną* w ramach postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie Nauki Socjologiczne

Podstawowe dane o Habilitancie

Dr Arkadiusz Kołodziej w roku 2009 uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie socjologii na podstawie rozprawy doktorskiej „*Źródła sceptycyzmu przewidyścistycznego w obrębie nauk społecznych – w stronę alternatywnej funkcji prognozowania*”. Promotorem tej pracy był prof. US dr hab. Bogdan Gębski. W tym samym roku Habilitant rozpoczął pracę na stanowisku adiunkta w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Szczecińskiego, w którym rozwija swoją karierę zawodową nieprzerwanie od roku 2002.

Spoglądając na działalność naukową Habilitanta można dostrzec spójny i konsekwentny obraz pogłębiania zainteresowań w obrębie trzech zagadnień: socjologii morskiej, zagadnienia struktur społecznych i kategorii systemu społecznego oraz metodologii nauk społecznych. Spośród wymienionych, na plan pierwszy wysuwają się przede wszystkim kwestie socjologii morskiej jako subdyscypliny socjologicznej, stanowiącej zresztą przedmiot dysertacji habilitacyjnej. W ramach badania tego obszaru Autor podejmuje problematykę pracy ludzi morza i opisu tradycji badań w tym zakresie. Charakteryzuje kategorie ludzi morza, aspekty zróżnicowania społecznego i kulturowego w tym środowisku, wychowania morskiego, a także analizuje strukturę organizacyjną statku. Mimo, iż jego prace są mocno osadzone w tematyce szczególnie istotnej dla regionu aktywności zawodowej Habilitanta (Szczecin) to warto podkreślić, że wykraczają poza lokalne odniesienia i interpretacje. Prowadzone analizy mają przy tym walor praktyczny, skutkujący nie tylko przybliżeniem wiedzy na

temat pracy ludzi morza, ale również możliwością jej wykorzystania w ramach prowadzonej przez Autora działalności na rzecz otoczenia społeczno-gospodarczego, m.in. współpracy z ośrodkami szkoleniowymi dla marynarzy. Co warto odnotowania, jako badacz studiów z zakresu socjologii morskiej potrafi także inicjować kontakty oraz współpracować z badaczami innych krajów Europy i Azji, o czym będzie mowa w dalszej części recenzji.

W związku z formalnymi wymaganiami oceny dorobku (Ustawa: Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r.) w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego) przedstawioną recenzję dzielę na trzy obszary: ogólną ocenę dorobku naukowo – badawczego, ocenę osiągnięcia naukowego oraz ocenę aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

I. Opinia na temat dorobku naukowo-badawczego Habilitanta

Na ocenę dorobku naukowego dr. Arkadiusza Kołodzieja składa się obszerna i poprawnie przygotowana dokumentacja. Jak wynika ze sporządzonego przez Autora wykazu, po uzyskaniu stopnia doktora zgromadził 34 publikacje naukowe, autorskie oraz współautorskie. Do wykazu dorobku dołączono również artykuł wydany w ramach materiałów pokonferencyjnych oraz tekst publicystyczny. W szczegółowym zastawieniu, oprócz monografii wskazanej jako osiągnięcie naukowe, Habilitant może poszczycić się autorstwem tekstów zamieszczonych w czasopismach naukowych (26) z których dziesięć jest współautorskich, autorstwem rozdziałów w pracach zbiorowych (3) oraz autorstwem dwóch innych monografii (2) i współredagowaniem tomów zbiorowych (2). Zanim przejdziemy do szczegółowej charakterystyki pragnę podkreślić, że zgromadzony materiał obejmuje 8 lat pracy habilitanta, co pozwala twierdzić, iż prowadził intensywną działalność naukowo-badawczą. W trakcie pracy podejmował przede wszystkim tematykę odpowiadającą trzem wspomnianym obszarom zainteresowań (socjologii morskiej, struktur społecznych oraz metodologii nauk społecznych), w ramach których publikował teksty o charakterze wyłącznie teoretycznym, w mniejszym zakresie teoretyczno-badawczym (z odniesieniem do badań własnych) oraz takie, które można uznać za przygotowane z myślą o procesach wspierających działania z zakresu dydaktyki studentów kierunków społecznych i humanistycznych.

Już powierzchowna charakterystyka dorobku dokonana wyłącznie w oparciu o liczbę publikacji, ich rodzaj oraz stopień umiędzynarodowienia przemawiają za uznaniem wartości tych dokonań. Do pozytywnej oceny skłania na pewno fakt publikowania przez Autora tekstów w językach kongresowych (w dorobku Habilitanta można znaleźć 8 artykułów anglojęzycznych, choć w większości wydawane były w Polsce), wydań posiadających współczynnik Impact Factor (2) i ważnych czasopismach krajowego środowiska, jak Acta Universitas Lodzensis. Folia Sociologica. Przy wielu pozytywnych aspektach tego zestawienia można jednak dostrzec pewien niedosyt artykułów w najbardziej liczących się polskich czasopismach socjologicznych, jak np. Polish Sociological Review czy Studia Socjologiczne, co może stanowić jedną z przyczyn stosunkowo niskiej wartości wskaźników bibliometrycznych Autora (cytowania publikacji ujętych w Google Scholar: 33; wartość H – indeks wg. Google Scholar Citations: 3 oraz wg. cytowań Web of Science: 2). Niemniej jednak, na pewno nie można odmówić Autorowi wyjścia poza lokalne środowisko naukowe, co podkreśla fakt, iż wszystkie monografie są publikacjami o zasięgu ogólnopolskim i są sygnowane przez wydawnictwa znajdujące się na liście wykazu ministerialnego. Jedną ze wskazanych stanowi przedstawiona jako osiągnięcie naukowe monografia wydana nakładem Wydawnictwa Naukowego Uniwersytetu Szczecińskiego. Pozostałe dwie to prace mające walor podręczników akademickich, przy czym jedna z nich ukazała się nakładem wydawnictwa Difin, znanego z publikowania książek naukowych i dydaktycznych. O monografii stanowiącej główny przedmiot analiz w postępowaniu będzie mowa w dalszej części, dlatego teraz po krótko odniosę się do dwóch pozostałych książek, a więc w ujęciu chronologicznym będą to: *Statystyka opisowa dla studentów kierunków humanistycznych*, Szczecin: Economicus, 2011 oraz *Teoria estymacji w praktyce badań społecznych*, Warszawa: Difin, 2013.

Przedmiot każdej z monografii mieści się w obszarze metodologii nauk społecznych, co zapewne wynika z zainteresowań rozwijanych przez Autora jeszcze przed obroną doktoratu. W przypadku pierwszej z wymienionych dostajemy szczegółową wykładnię na temat warunków analizy oraz możliwości wykorzystania statystyki opisowej w postępowaniu badawczym. Książka jest pisana z myślą o studentach kierunków humanistycznych, dlatego też jej układ i sposób prezentacji informacji ma dość (czasem nazbyt) syntetyczny i ograniczony problemowo charakter. Ponieważ jednak założenia jest to podręcznik (skrypt) wspomagający proces dydaktyczny trzeba podkreślić, że Autor potrafi w sposób klarowny wyjaśnić niezbędny aparat pojęciowy i wzbogacić opis przykładami ukazującymi różne sytuacje problemowe pojawiające się na różnych etapach procesu badawczego oraz

w trakcie analizy zebranych danych. Atutem podręcznika jest niewątpliwa możliwość praktycznego wglądu w sposoby zastosowania określonych miar statystycznych (czytelnik może dokładnie prześledzić kolejność formułowania poleceń w programach statystycznych Excel, SPSS), ich cech i warunków zasadności użycia. Dlatego wysoko oceniam jego wartość dydaktyczną – szczególnie, że statystyka opisowa, a więc jedno z kluczowych zagadnień m.in. dla przyszłych socjologów-badaczy, wciąż dla wielu studentów pozostaje niezwykle trudnym przedmiotem w programie studiów.

Druga z monografii, wydana dwa lata później, jest również poświęcona ilościowej analizie danych, przy czym przedmiot książki skupia się przede wszystkim na pokazaniu, czym jest wnioskowanie statystyczne w obszarze teorii estymacji. O ile pierwszy z podręczników ma dość ograniczony zakres i sposób prezentacji tematu – dedykowany konkretnej grupie odbiorców - o tyle w tym przypadku można uznać, że z powodzeniem może służyć jako materiał do pogłębienia wiedzy dla studentów różnych kierunków studiów (nie tylko humanistycznych czy społecznych), a także wszystkich, którzy w swojej pracy zawodowej powinni wykazywać się umiejętnością interpretowania wyników badań. Dobór treści w obydwu pozycjach przemawia za uznaniem dobrej znajomości w zakresie opisywanej problematyki, a także umiejętności praktycznego spojrzenia na wykorzystanie tej wiedzy. Zainteresowanie Autora tematyką metodologii znajduje też częściowe odzwierciedlenie w artykułach naukowych poświęconych problemom prognozowania. Dlatego dobrze oceniam wartość rudymenarną wymienionych pozycji dla wprowadzania wybranych zagadnień metodologii nauk społecznych.

Poza wspomnianymi książkami jednoautorskimi, autor wykazuje się także umiejętnością redagowania publikacji naukowych. W przedstawionej dokumentacji znajdują się dwie prace współautorskie, w tym jedna zawierająca w całości teksty anglojęzyczne.

Znaczącym elementem dorobku dr. Kołodzieja są prace z obszaru problematyki struktury społecznej. To głównie artykuły zamieszczane w czasopismach naukowych, w których autor wyjaśnia i konfrontuje różne sposoby mówienia o strukturze społecznej, różne podejścia badawcze, co zresztą będzie miało dalsze odzwierciedlenie w przyjętych podstawach teoretycznych monografii wskazanej jako główne osiągnięcie nowe Habilitanta. Dużo uwagi poświęca sposobom pomiaru pozycji jednostki w tej strukturze oraz znaczeniu kategorii zawodu, jako ważnej dla określania jej pozycji. Na wybranych przykładach (m.in. pielęgniarzy, seniorzy) podejmuje rozważania dotyczące relacyjnego i dystrybucyjnego wymiaru struktury. Choć teksty z tego obszaru problemowego zawierają stosunkowo

częste powtórzenia treści, to na pewno nie można odmówić im waloru naukowości. Podejmując problem autor nie dokonuje wyłącznie prostych sprawozdań teoretycznych, lecz wykazuje się refleksyjnością i komentarzem do każdego z odniesień. Dlatego też uważam, że dokonania Habilitanta zaświadcza o jego dojrzałości naukowej w zakresie analizowania wybranych problemów teoretycznych, co jednocześnie nie pozwala nie zauważyć deficytu oparcia tych analiz we własnych badaniach empirycznych.

Tekstem, który uznaję za łączący zainteresowanie problematyką struktury społecznej i metodologii nauk z trzecim z obszarów zainteresowania Habilitanta tj. socjologii morskiej, jest artykuł *O problemie wyodrębniania subdyscyplin socjologicznych. Status naukowy socjologii morskiej* (2015). Jest to zresztą jeden z pierwszych (chronologicznie) opublikowanych tekstów Autora poświęconych w całości tej problematyce, której rozwinięcie widzimy następnie w głównej monografii. Jakkolwiek pierwsze prace podjął nieco wcześniej (artykuł z 2018 roku Kołodziej A., Kołodziej-Durnaś A, *Labour Milieu of Merchant Seamen's Crews - Economization versus Human Relations* jak wynika z opisu złożono do wydawnictwa jeszcze w 2013r), to od tego momentu dorobek Autora wiązany jest głównie z socjologią morską. Jak wskazuje aktywność naukowa Habilitanta prawdopodobne jest, że to właśnie projekt badawczy (zresztą jeden z nielicznych w dorobku) opisany we wspomnianym artykule (Kołodziej A., Kołodziej-Durnaś A. 2018) zapoczątkował tak głębokie zainteresowanie tematyką nautyczną. Wspólnie ze współautorką tekstu, Habilitant opublikował jeszcze jeden artykuł przygotowany na podstawie tych samych badań (choć brak szczegółowej informacji, to podstawowe dane metodologiczne wskazują, że to ten sam projekt), tym razem poświęcony zaufaniu wśród marynarzy wielokulturowych załóg (Kołodziej A., Kołodziej-Durnaś A. (2015), *Diversity and Social Trust. Polish seafarers in multicultural crews*). To bardzo interesujący tekst, przynoszący ciekawe i zaskakujące wnioski na temat negatywnego postrzegania polskich marynarzy statków handlowych na tle innych członków załogi. Aktywność wydawnicza na tym polu dowodzi na pewno dużego zaangażowania Habilitanta w rozwijanie na gruncie polskiej socjologii subdyscypliny socjologii morskiej. Tematyka tekstów oraz ich liczba przemawiają za uznaniem wartości wkładu, jaki Autor poczynił w pomnażanie dorobku tejże subdyscypliny tym bardziej, że zdecydowana większość opublikowana jest w czasopiśmie stricte socjologicznych, a więc nawet jeśli podejmowały one kwestie zarządzania organizacją statku, to zawsze widoczny był silny komponent socjologicznych interpretacji. Pewną słabością ogólną dorobku jest znikomy udział prac prezentujących autorskie, własne przedsięwzięcia badawcze. Poza dobrze

skonstruowaną warstwą teoretyczną, byłoby zasadne aktywniejsze działanie habilitanta w pomnażanie dorobku badawczego, który – jak zresztą widać po nielicznych tekstach zawierających ten komponent – przynosi niepodważalną wartość poznawczą, szczególnie dla obecnego statusu naukowego socjologii morskiej. To jednak nie dyskwalifikuje w żadnym stopniu zasadności Pana dr. Arkadiusza Kołodzieja w ubieganiu się o habilitację w dyscyplinie nauk socjologicznych. Dorobek naukowy Habilitanta, jego ocena w kategoriach ilościowych i merytorycznych, przemawiają za uznaniem, iż jest on wystarczający do pozytywnej oceny tego kryterium.

II. Ocena osiągnięcia naukowego — autorska monografia naukowa

Książka Arkadiusz Kołodzieja zatytułowana *Marynarze floty transportowej w świetle studiów nad strukturą społeczną*, Szczecin 2019, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, liczy 402 strony z czego zwarty tekst stanowi 350 stron monografii, na pozostałych 52 stronach zawarto bibliografię, aneks ukazujący dwa wzory kwestionariusza ankiety, które wykorzystano w badaniach, spis rysunków i wykresów oraz krótkie podsumowanie w j. angielskim.

Prezentowana monografia jest w całości poświęcona opisowi pracy na morzu wraz z próbą odtworzenia cech struktury organizacyjnej statku dalekomorskiego, stosunków społecznych oraz cech roli i statusu zawodowego marynarza dokonana w oparciu o przegląd rozległej literatury przedmiotu, jak i poprzez przeprowadzone przez Habilitanta badania empiryczne. Praca wpisuje się w tradycję badań prowadzonych przez socjologów związanych z Uniwersytetem Szczecińskim, ale też zainteresowania tą problematyką w skali międzynarodowej, co pokazują relacje naukowe i aktywność Habilitanta w integrowaniu środowiska badaczy socjologii morskiej różnych krajów (m.in. socjologii chińskiej, koreańskiej i japońskiej). Warto podkreślić, iż w rzeczywistości monografia nie zawęża pola dyskusji wyłącznie do kwestii związanych z pracą ludzi morza. Jej cechą jest możliwość rozciągnięcia wniosków na kwestie dotyczące współczesnej roli pracy w życiu jednostki i systemu stratyfikacji. Z uznaniem przeczytałam złożoną monografię, gdyż w mojej ocenie podjęta tematyka stanowi znaczny wkład Autora w rozwijanie wiedzy z zakresu socjologii morskiej, pokazując także przy tym szeroki kontekst możliwości badawczych kategorii zawodu dla współczesnego znaczenia pracy. Na pracę składa się 6 rozdziałów, przy czym trzy pierwsze mają charakter teoretyczny, pozostałe prezentują metodologię badań oraz wyniki zrealizowanego projektu. Warto zwrócić uwagę, że także w rozdziałach empirycznych Autor wielokrotnie odnosi się do teoretycznych aspektów badanych zjawisk, co uznaję

za walor pracy. Dowodzi tym samym umiejętności i dojrzałości w interpretowaniu obserwowanych problemów, nie ograniczając się do prostego raportowania czy sprawozdawczości. Jeżeli chodzi o trzy pierwsze rozdziały teoretyczne, to zawierają one szeroki i erudycyjny przegląd kluczowych zagadnień.

[r.1] *Studia nad strukturą społeczną. Między logiką i gramatyką świata społecznego*, to rozdział zawierający omówienie podstawowych pojęć dotyczących struktury społecznej. Autor pokazuje wieloznaczność terminologiczną, sięga do klasycznej literatury, ale także ujęć współczesnych autorów. Odwołuje się przede wszystkim do interpretacji z zakresu wiedzy socjologicznej, ale nie pomija przy tym ujęć antropologicznych czy z zakresu językoznawstwa (opisując koncepcje struktur głębokich i powierzchniowych). W rozdziale tym Autor uwagę kieruje na tradycję strukturalno-funkcjonalną jako perspektywę ważną i użyteczną w badaniu struktury statku dalekomorskiego. Uzasadnia możliwe stanowiska badawcze wprowadzając aspekt dystrybucyjny i relacyjny struktury społecznej, kluczowy – zdaniem autora - dla badania uwarunkowań pracy ludzi morza. Aspekt dystrybucyjny rozumiany jako wyższe lub niższe położenie jednostek w obrębie danej hierarchii warunkowane m.in. przez zasoby władzy, prestiżu czy kompetencji, kontekst relacyjny zaś koncentruje się na opisie wzorów zachowań ludzkich i czynników, które je określają oraz podtrzymują. Jak słusznie zauważa autor *Podział ten [dystrybucyjny i relacyjny] odnosi się nie tyle bowiem dwóch rodzajów struktur, ile do dwóch aspektów struktury społecznej (s.44)*. Uważam tę uwagę za jedną z ważniejszych w określeniu teoretycznych podstaw, bowiem dla czytelnika spoza środowiska mogło nie być wystraszająco oczywiste, że owa relacyjność jest próbą przewyższenia istniejących podziałów dychotomicznych opisu świata społecznego. Za równie ważny opis uznać należy także podrozdział dotyczący oceny sprawiedliwości struktury świata społecznego. Autor wprowadza czytelnika w zagadnienia dotyczące organizacji struktury statku dalekomorskiego i cech warunkujących ocenę jej sprawiedliwości, które w dalszych częściach zostaną rozwinięte.

[r.2] *Z metodologicznych problemów badań nad strukturą społeczną - kryteria określania pozycji społecznej*. Jak sugeruje tytuł, rozdział ten dotyczy metodologii badań struktury, przy czym kluczową jest tu kategoria zawodu. Autor wyjaśnia, jak definiowany jest zawód i pozycja zawodowa w naukach społecznych, odwołuje się przy tym wielokrotnie do literatury anglojęzycznej. Wskazuje także na wyzwania współcześnie stojące przed badaczami tej kategorii i zawięza je do krótkiego zreferowanie

trzech zjawisk tj. 1. starzenie się społeczeństwa, 2. zmiany w obrębie rynku pracy (nadejście ery „końca pracy”) oraz 3. wyższą złożoność struktury społecznej. Tu można zapewne było pokusić się o rozwinięcie argumentacji, zwłaszcza w punkcie drugim i pokazanie przemian związanych np. z dematerializacją pracy, jej konsekwencjami dla budowania koniecznych relacji i sieci współpracy, co być może nie pozostaje również obojętne nawet dla tak wysoko zorganizowanej struktury, jak opisywana w publikacji organizacja pracy na morzu. Częścią tego rozdziału jest bardzo obszerny przegląd sposobów określania położenia społecznego jednostek oraz narzędzi analiz i pomiarów (skala dystansu interakcyjnego CAMSIS; szwajcarski schemat kategorii społeczno-zawodowych CSP-CH, schemat klasowy Goldthorpe'a; Międzynarodowy Standard Klasyfikacji Zawodów ISCO-88, ISCO-08; skala prestiżu zawodów oraz schemat struktury klasowej Erika O. Wrighta; podziałów klasowych EGP czy ranking atrakcyjności zawodów Careercast). Przygotowane zestawienia z jednej strony dowodzą bardzo szczegółowego podejścia Autora, z drugiej jednak, czytelnik może mieć wrażenie nadmiernego odchodzenia od problematyki pracy na rzecz rozważań metodologicznych nad specyfiką każdego z narzędzi. Nie twierdzę, że to niepotrzebne, bo w większości przypadków stanowią zabieg porządkujący podstawowe informacje, jednak w świetle tematu książki i jej wartości poznawczej na temat pracy marynarzy są w moim odczuciu zbyt detalicznym ujęciem i zresztą też nieproporcjonalnie obszernym w stosunku do drugiego z analizowanych aspektów, a więc aspektu relacyjnego.

[r.3] *Tradycja badań socjologicznych nad ludźmi morza.* To najobszerniejszy rozdział części teoretycznej, poświęcony całościowemu spojrzeniu na historię i zainteresowanie studiami nad ludźmi morza. Autor przybliży formowanie się teoretycznych podstaw subdyscypliny, problemy związane z dookreśleniem jej statusu naukowego, a także przybliży koncepcje marynizacji (m.in. Ludwika Janiszewskiego) oraz bogaty dorobek polskiej i światowej socjologii z tego zakresu. Mimo wielu prac naukowych, Autor uwypukla metodologiczne problemy związane z potrzebą dookreślenia przedmiotu badań subdyscypliny, jej ram teoretycznych a także samej nazwy, która w międzynarodowym kontekście funkcjonuje wciąż pod różnymi określeniami (np. maritime sociology, marine sociology, nautical sociology, the sociology of people of the sea). Rozdział ten ukazuje szczegółowo kontekst międzynarodowy pracy ludzi morza, zmieniające się historycznie i ekonomicznie uwarunkowania o znamienym wpływie na pozycję i status społeczny reprezentantów różnych kategorii zawodowych rzeczywistości nautycznej. Opis uzupełniają bardzo liczne odwołania do badań ludzi morza (także

międzynarodowych analiz dot. kulturowych uwarunkowań o wpływie na predyspozycje i przystosowanie do pracy na morzu) s.132-141, co w tym miejscu pracy uważam za pozytywną stronę ogólnego portretu problematyki. Ostatnie części tego rozdziału poświęcono przeglądowi socjologicznych koncepcji statku dalekomorskiego. Autor wskazuje tu na dwie kluczowe perspektywy statku jako instytucji totalnej oraz jako systemu społecznego. Każdą z nich dokładnie omawia i osadza w kontekście struktury organizacyjnej statku. Opisowi perspektywy systemowej towarzyszy odwołanie do różnych teoretyków, szczególnie zaś do interpretacji pojęcia systemu Niklasa Luhmann. Druga perspektywa, nawiązująca do koncepcji Ervinga Goffmana a więc postrzeganie statku morskiego jako instytucji totalnej, zostaje przez Autora poddane krytycznemu spojrzeniu, co uważam za interesujący przykład konfrontowania się z może nazbyt upraszczającym powszechnie odniesieniem do proponowanej perspektywy (s. 156-157).

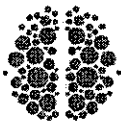
Kolejne rozdziały książki są prezentacją metodologii zrealizowanych przez Autora badań oraz ich wyników. W dążeniu do zrekonstruowania cech kategorii społeczno-zawodowej marynarzy floty transportowej, Autor wyróżnił dwa kluczowe problemy badacze: 1. Aspekt relacyjny – jak przedstawia się współczesny, relacyjny aspekt struktury społecznej statku? 2. Aspekt dystrybucyjny – Jaką pozycję społeczną (status) zajmują marynarze we współczesnym społeczeństwie polskim? Zestawił przy tym, że sobą dwie perspektywy – perspektywę osób wykonujących ten zawód, a więc marynarzy oraz ocenę zewnętrzną pracy na morzu (perspektywę mieszkańców woj. zachodniopomorskiego). Dokonując tej charakterystyki Autor oparł się na informacjach pozyskanych w trakcie prowadzonych badań ilościowych, wykorzystując w obydwu przypadkach autorski kwestionariusz ankiety. Założenia metodologiczne projektu badawczego zostały szczegółowo przedstawione w rozdziale [r.4] *Metodologia badań*. W nim również zamieszczono podstawowe informacje dotyczące charakterystyki społeczno-demograficznej próby badawczej oraz metod jej doboru. W badaniu uczestniczyło 440 marynarzy floty transportowej oraz 387 mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Omówienie wyników badania zaprezentowano w dwóch ostatnich rozdziałach: [r.5] *O społecznej strukturze statku dalekomorskiego* - zawiera prezentację tego, w jaki sposób sami marynarze postrzegają swój zawód z perspektywy struktury społecznej statku; [r.6] *Status i atrakcyjność zawodu marynarza* - ukazuje opinie na temat statusu i atrakcyjności zawodu marynarza. Całość podsumowano krótkim Zakończeniem, w którym Autor zwraca uwagę na rolę kapitału ludzkiego i konsekwencji

niedostrzegania jego znaczenia we współczesnym zarządzaniu, szczególnie w obszarze transportu morskiego. Bardzo syntetycznie wskazuje na spadek zainteresowanie zawodem marynarza, zwłaszcza wśród Europejczyków, i wskazuje na konieczność działań w zakresie polityki morskiej na poziomie państwa, by zawód ten nie tracił na swojej atrakcyjności. Kończąc, formułuje otwarte pytania o przyszłość polskich marynarzy i zapotrzebowanie rynku pracy na ich kompetencje.

Pomijając szczegółową charakterystykę przeprowadzonych badań, pragnę podzielić się kilkoma, dla mnie istotnymi, konkluzjami tej części. Przede wszystkim uwagę zwraca fakt, co powinno być standardem, że przystępując do realizacji własnych badań Autor w sposób wyrazisty zarysował perspektywę teoretyczną. Uważam, że to właśnie dzięki przemyślanej strukturze teoretycznej Autor miał możliwość pokazania złożoności uwarunkowań pracy marynarzy, odtworzenia poglądów na temat relacji i ich statusu zawodowego, a także wpływu organizacji pracy na postrzeganie struktury społecznej statku. Zaproponowane kategorie problemowe były więc konsekwencją podążania za przyjętą koncepcją teoretyczną. Wartością badań (jak i pracy całościowo traktowanej) jest również to, że wiele dowiadujemy się o samej roli marynarza, jej postrzeganiu przez osoby spoza tego środowiska. Takie dwuwymiarowe spojrzenie na pewno wzbogaca naszą wiedzę z zakresu badań nad pracą ludzi morza, kryteriami oceny prestiżu i miejscem marynarzy w strukturze społecznej, oraz patrząc szerzej, studiów nad prestiżem zawodów w ogóle.

Do słabszych elementów pracy zaliczam brak rozwinięcia projektu w postaci badań jakościowych. Autor zastosował wyłącznie ilościowe techniki, w większości ograniczone do zamkniętych pytań kwestionariuszowych. Taki niedosyt towarzyszył mi podczas czytania opisów wielu z analizowanych kategorii problemowych. Poczawszy od pytań o poczucie bezpieczeństwa, czynniki stresu, po opinie na temat ryzyka związanego z pracą. Wydaje się, że pogłębienie badań przyniosłoby niezwykle cenny materiał dla jaskrawszego spojrzenia na relacyjność struktury statku i samego zawodu marynarza. Można zapytać retorycznie, czego dowiedzielibyśmy się, gdyby respondenci mieli możliwość opowiedzenia o sytuacjach stresujących, o poczuciu samotności, rozłąki z bliskimi? Z tego z materiału tego się nie dowiemy. Podobny niedosyt zauważam w ocenie struktury organizacyjnej statku, np. w odniesieniu do elementów struktury komunikacyjnej czy wymiany i zarządzania informacją. Pewne zastrzeżenia budzić mogą postawione pytania badawcze, które zdają się nie wyczerpywać celu badań. Autor porusza wiele ważnych kwestii pracy na morzu i ważnych dla oceny statusu marynarzy, ale poza jego przedmiotem zainteresowania pozostają jednak, jak się zdaje, aspekty związane z oceną poziomu

oczekiwań wobec pracy czy uwarunkowań gotowości do (dalszej) współpracy. Ponadto, towarzyszy mi poczucie nadmiernej liczby odwołań do badań innych autorów. Wielokrotne nawiązania (w części badawczej) do wyników opracowań innych badaczy sprawiają, że ztraca się czytelność wniosków autorskich Habilitanta. Przykładem może być problematyka zróżnicowania narodowościowego marynarzy (s. 219). Autor opisuje problemy załóg międzynarodowych, ale czyni to wyłącznie w oparciu o badania innych autorów (poza jednym nawiązaniem do wcześniejszych badań własnych z 2013r, już zresztą relacjonowanych we wcześniejszych artykułach).

Niemniej jednak uważam, że postawiony przez dr. Arkadiusza Kołodzieja cel badawczy nakreślony w książce *Marynarze floty transportowej w świetle studiów nad strukturą społeczną* został osiągnięty. Publikacja stanowi znaczący wkład w rozwijanie socjologicznej refleksji nad zagadnieniami ludzi morza, a także potrzebą badań kategorii zawodowych w szerszej perspektywie. Wysoko oceniam wartość erudycyjną, układ kompozycyjny wydania i staranność strony językowej. Przechodząc do ostatecznych konkluzji tej części recenzji chciałabym podkreślić, iż wszystkie uwagi (nawet uznane za krytyczne) skłaniają mnie do bardzo pozytywnej oceny przedłożonej publikacji.

III. Ocena aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej

Jak wynika ze sprawozdania przedstawionego przez Habilitanta, od momentu obrony swojej pracy doktorskiej wziął on udział w ponad 30 konferencjach naukowych, w tym 10 zagranicznych, także o charakterze i randze kongresów towarzystw socjologicznych. Był wielokrotnie organizatorem i członkiem komitetów naukowych wielu konferencji, w tym Zjazdów Socjologicznych. Większość inicjatyw tego rodzaju dotyczyła stanu wiedzy i badań z zakresu socjologii morskiej, w zakresie organizacyjnym zaś wiązały się one z konieczną współpracą z badaczami innych ośrodków, także międzynarodowych, co potwierdza imponujący wykaz kontaktów Habilitanta (m.in. z badaczami z Azji). W obszarze tej aktywności warto podkreślić również fakt, że dr Arkadiusz Kołodziej od przeszło trzynastu lat jest członkiem PTS-u. Ten aspekt dorobku należy ocenić bardzo wysoko.

W dorobku Habilitanta zaznacza się także duże zainteresowanie problematyką kształcenia studentów kierunków humanistycznych i społecznych. Do takiego stwierdzenia uprawnia nie tylko jego działalność publikacyjna, której rezultatem są autorskie podręczniki akademickie, ale także aktywność

(również międzynarodowa) z zakresu upowszechniania wiedzy w formie prowadzonych wykładów, pozyskiwanych grantów dydaktycznych, promowania i recenzowania prac magisterskich. Pomijając tu szczegółowe cytowanie wykazu przygotowanego przez Habilitanta pragnę podkreślić, że był stażystą w zagranicznych znaczących instytucjach naukowych, a także prowadził zajęcia dla studentów z innych krajów. Ponadto, uczestniczył w projektach finansowanych w drodze konkursów krajowych (2 projekty) z zakresu oceny wartości dydaktycznych programów kształcenia studentów kierunków humanistycznych i społecznych. W zakresie organizacyjnym, ważnym dla wspierania kompetencji dydaktycznych Habilitant zdobył również doświadczenie jako opiekun Koła Naukowego studentów Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego. Za szczególne osiągnięcia dydaktyczne Habilitant otrzymał nagrodę Rektora US.

Jak wynika ze sprawozdania przedstawionego przez Habilitanta na temat współpracy z otoczeniem społecznym i gospodarczym widać, że aktywnie uczestniczy w działaniach na rzecz podnoszenia kompetencji i wiedzy o zarządzaniu, szczególnie przedstawicieli sektora morskiego prowadząc m.in. specjalistyczne szkolenia. Popularyzuje także zainteresowanie wybranymi problemami socjologii wśród dzieci i młodzieży.

Do słabszych stron dorobku w moim przekonaniu należy natomiast aktywność badawcza Habilitanta, szczególnie o międzynarodowym charakterze. Na podstawie wykazanego dorobku nie można jednoznacznie stwierdzić, w ilu projektach badawczych brał udział Habilitant, o jakim zasięgu i wpływie były to przedsięwzięcia, i co najważniejsze – w ramach jakich środków pozyskiwano granty. Te informacje można jedynie wyczytać z opisów publikacyjnych, ale są nazbyt ogólne i rozproszone w różnych tekstach, by jednoznacznie ocenić ten aspekt. Dlatego aktywność badawczą oceniam umiarkowanie dobrze.

W ramach uczelni, w której zatrudniony jest dr Arkadiusz Kołodziej, na przestrzeni lat pracy pełnił różne funkcje organizacyjne. Był m.in. członkiem Wydziałowej Komisji ds. oceny nauczycieli akademickich Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego, Wydziałowej Komisji ds. opracowania nowej ankiety oceny pracownika, Rady Wydziału (Wydział Humanistyczny US) i Rady Naukowej Instytutu Socjologii.

Biorąc wymienione obszary działalności pod uwagę przychylam się do stwierdzenia, że należy pozytywnie ocenić działalność organizacyjną i dydaktyczną Habilitanta oraz stopień umiędzynarodowienia tej aktywności.

Konkluzje

Po zapoznaniu się z dokumentacją przedstawioną przez dr. Arkadiusza Kołodzieja, w tym przede wszystkim z książką *Marynarze floty transportowej w świetle studiów nad strukturą społeczną* stwierdzam, że dorobek naukowy Habilitanta jest pokaźny pod względem ilościowym; konsekwentnie rozwijany oraz znaczący dla rozwoju socjologii morskiej. Zarówno praca wskazana jako osiągnięcie naukowe, jak i pozostała aktywność naukowa Habilitanta spełniają warunki określone przez przepisy odpowiednie w postępowaniu habilitacyjnym w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (art. 221 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 ze zm.). Wobec powyższego popieram wniosek dr. Arkadiusza Kołodzieja o przyznanie mu stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie Nauk Społecznych w dyscyplinie Nauki Socjologiczne.

Dr hab. Paulina Rojek-Adamek